

- RELACJA Z WIZYTY STUDYJNEJ

Wizyta studyjna pn. *Współpraca JST z NGO jako odpowiedź na wyzwania dla polityki senioralnej w Niemczech (Emden) i Holandii (Groningen)*

W dniach 24-28 października 2011 r. odbyła się wizyta studyjna organizowana przez Instytut Rozwoju Służb Społecznych w Warszawie w ramach projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem wizyty studyjnej było zaprezentowanie polityki senioralnej Republiki Federalnej Niemiec i Królestwa Niderlandów. Uczestnicy i uczestniczki wyjazdu mieli okazję wizytowania środowiskowych i stacjonarnych placówek opieki nad osobami starszymi oraz możliwość udziału w spotkaniach z politykami komunalnymi oraz przedstawicielami administracji socjalnej i organizacji pozarządowych. Organizatorzy położyli znaczny nacisk na dobre praktyki oraz współpracę pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi. Wśród 33 osób, które uczestniczyli w wizycie studyjnej zagranicznej znaleźli się m.in. pracownicy ministerstwa, urzędów wojewódzkich, regionalnych ośrodków polityki społecznej, urzędów miast, ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów pomocy społecznej, dziennych domów pomocy społecznej, w szczególności osoby działające w obszarze wsparcia i integracji osób starszych.

Jednym z punktów programu wizyty studyjnej było spotkanie z panią **Maud Diemer** MSc BA *Clustermanager Participatie/WWZ, projectleider PMOG CMO Groningen*, która zaprezentowała uczestnikom i uczestniczkom wizyty studyjnej system nieformalnej opieki i wolontariatu w prowincji i mieście Groningen (Holandia).

Od 2007 roku Holandia przechodzi proces przemian z państwa opiekuńczego w kierunku państwa obywatelskiego. Do niedawna w społeczeństwie panowało przekonanie, że „wszystko się wszystkim od państwa należy”, obecnie w kreowaniu polityki społecznej wychodzi się z założenia, że „społeczeństwo powinno opiekować się społeczeństwem”. Toteż poszukuje się rozwiązań w rodzinie, otoczeniu tzw. „sieci kontaktów”, wolontariacie, natomiast dopiero w sytuacjach ostatecznych korzysta się z pomocy państwa np. opieki instytucjonalnej.

M. Borowska

Opieka ze strony bliskich w Holandii

M. Borowska

Na opiekę całkowitą w Holandii składa się opieka profesjonalna i opieka ze strony bliskich. W Holandii niezwykle ważną rolę odgrywa tzw. opieka ze strony bliskich, która stanowi 75% opieki całkowitej. Często sprawowana jest ona bezpłatnie i niezawodowo, przez partnera, rodzinę, przyjaciół, sąsiadów czy też wolontariuszy.

W Holandii przy Ministerstwie Zdrowia, Opieki Społecznej i Sportu (VWS) działają instytucje doradcze – instytucje wiedzy: Movisie, Vilans, EIZ, które realizują projekty pilotażowe, analizując koszty zgłaszanych przez Ministerstwo rozwiązań.

Obecnie w Holandii realizowany jest **projekt „Mantelzorg”**, który dotyczy opieki ze strony bliskich. Termin „Mantelzorg” dosłownie oznacza „otoczenie opieką, ciepłem, uczuciem jak płaszczem”. Projekt obejmuje i dotyczy osób, które udzielają się jako wolontariusze na rzecz swoich bliskich przez okres dłuższy niż 3 miesiące ponad 8 godzin w tygodniu. Za sprawowanie opieki w ramach „Mantelzorg” otrzymuje się zasiłek w wysokości 70% ostatniego wynagrodzenia. Osoby bliskie opiekują się pacjentami dotkniętymi chorobami chronicznymi i psychicznymi, niepełnosprawnością fizyczną lub intelektualną.

W Holandii 1 na 5 osób choruje na jakąś formę otępienia. Choroba Alzheimera jest najbardziej rozpowszechniona (60-70%). W przypadku osób pracujących sprawujących opiekę nad członkiem rodziny, podczas ich nieobecności, w ciągu dnia, osoby wymagające opieki przebywają w klubach dziennego pobytu. Osoby wymagające całodobowej opieki najczęściej zostają umieszczone w domach pomocy społecznej.

W Holandii mieszka 16 milionów mieszkańców, z których 3,7 milionów (powyżej 18 roku życia) to osoby bliskie sprawujące opiekę. Wśród 3,7 milionów osób, 750 000 z nich sprawuje opiekę dłużej niż 3 m-ce i ponad 8 h w tygodniu. Szacuje się, iż 80% osób bliskich sprawujących opiekę jest przeciążona lub zagrożona przeciążeniem, natomiast 20% pracuje mniej godzin zarobkowo.

Problem przeciążenia osób sprawujących opiekę stanowi jeden z aktualnych problemów w Holandii, szczególnie biorąc pod uwagę fakt, że w Holandii z roku na rok wzrasta zapotrzebowanie na opiekę. Dlatego też, urzędy miast/gmin starają się wpierać osoby sprawujące opiekę. W każdym urzędzie miasta/gmin istnieje punkt wsparcia w sprawie opieki ze strony bliskich oraz punkt informacyjny. Niezwykle ważne staje się „*dawanie wytchnienia opiekunom*” czy to poprzez wsparcie profesjonalne (np. wczasy) czy poprzez wsparcie ze strony wolontariuszy (np. zastępstwo osób sprawujących opiekę na czas urlopu). Jednym z przykładów wspierania osób sprawujących opiekę są spotkania w **kawiarence klubu Alzheimera**. Organizowane zarówno dla rodzin, jak i pacjentów, odbywają się co miesiąc, dają możliwość wymiany informacji i kontaktów między opiekunami. Udział w nich jest bezpłatny.

Podczas trwania wizyty uczestnicy i uczestniczki odwiedzili kilka placówek w zakresie pomocy środowiskowej i instytucjonalnej, zapoznali się również z innymi formami działań realizowanymi na rzecz osób starszych, wśród których na szczególną uwagę zasługuje „Komitet Doradczy Seniorów” i „Giełda Wolontariatu” w Emden (Niemcy).

„Komitet Doradczy Seniorów” w Emden

„Komitet Doradczy Seniorów” powstał z inicjatywy osób starszych zrzeszonych w różnych organizacjach. Jak sama nazwa wskazuje, składa się on z określonej liczby osób starszych - 13 osób, w tym: 7 osób, które stanowią przedstawicieli organizacji i instytucji pomocowych, 1 osoba to reprezentant ośrodków pomocy społecznej i 5 osób wybranych przez mieszkańców według politycznego parytetu.

Funkcjonuje on przy Radzie Miasta, ale nie podlega administracji państwowej. Zasiadanie w Komitecie jest kadencyjne - co 5 lat, wraz z wyborami samorządowymi i bezpłatne – tzn. na zasadzie honorowej. Celem funkcjonowania Komitetu jest doradzanie Radzie Miasta w zakresie proponowanych rozwiązań dla seniorów.

W ramach Komitetu, przy planowaniu polityki senioralnej, dokonuje się szeregu analiz (np. opracowuje się mapę natężenia liczby osób starszych w mieście), a następnie na tej podstawie planuje się pomoc (np. utworzenie mieszkania serwisowego, apteki czy punktu medycznego). Komitet rozważa różne propozycje rozwiązań – w tym nowych form pomocy dla osób starszych - składanych przez różne podmioty.

Współpracuje on z różnymi usługodawcami, instytucjami i organizacjami. Działa w oparciu o uchwałę Rady Miasta. Każdego roku Komitet składa Radzie plan potrzeb finansowych i otrzymuje dofinansowanie na swoje działania. Siedziba Komitetu utrzymywana jest z dotacji miasta, datków pieniężnych i rzeczowych, składek członkowskich.

Przy Komitecie funkcjonuje organizacja samopomocowa osób starszych **„Ruch Przedłużonej Aktywności Życiowej”**, który zapewnia szeroką ofertę spędzania czasu wolnego dla seniorów. Dzięki działaniom Ruchu, osoby starsze mogą brać udział w życiu społecznym. Ruch współpracuje z wieloma organizacjami, które (za niewielką opłatą lub bezpłatnie) oferują różne usługi seniorom (np. kursy komputerowe). Ogromną rolę odgrywa tutaj również wolontariat.

W przypadku osób z terenów wiejskich rolę „aktywizatora” osób starszych pełnią instytucje kościelne. Zdarza się jednak, że Ruch organizuje wykłady dla osób starszych mieszkających na wsi. Oferta świadczona przez Ruch to oferta ukierunkowana na „przychodzenie”. W celu rozpowszechnienia oferty Ruchu wykorzystuje się ulotki, przekaz medialny. Raz w roku odbywają się spotkania Komitetów z całego kraju związkowego. Daje to możliwość wymiany informacji i doświadczeń. Poza tym, co roku organizowany jest też Dzień Seniora. Ruch organizuje również Dni Łączenia Pokoleń.

„Giełda Wolontariatu” w Emden

„Giełda Wolontariatu” w Emden to podmiot pośredniczący między wolontariuszami a organizacjami, działający przy Radzie Miasta, którego głównymi zadaniami są m.in.:

- informowanie o możliwościach pracy w charakterze wolontariusza, przedstawienie działań wolontarystycznych i przyjmowanie ofert,
- zapewnianie warunków potrzebnych do pracy wolontarystycznej,
- gromadzenie nowych ofert dla wolontariuszy,
- doszkąlanie wolontariuszy, nawiązywanie kontaktu z wolontariuszami i organizacjami, w celu pozyskania osób do konkretnej pracy.

„Giełda Wolontariatu” posiada platformę internetową, na której znajdują się między innymi oferty pracy wolontariackiej: <http://emden-ehrenamt.betreuungsportal.net/index.php> - została ona sfinansowana przez Urząd.

W ramach „Giełdy Wolontariatu” działa **Akademia Wolontariuszy**, która za niewielką opłatą lub bezpłatnie, prowadzi doszkąlanie dla wolontariuszy, organizuje m.in. kursy bycia opiekunem osoby starszej, kursy komputerowe.

Karta Honorowego Wolontariusza

Czym jest *Karta Honorowego Wolontariusza*?

Karta upoważnia do korzystania ze zniżek w wielu instytucjach publicznych - kultury, sportu i rozrywki, m.in. w muzeach, teatrach, kinach.

Jakie są wymagania do nabycia *Karty*?

m.in. ukończone 18 lat, przepracowanie w charakterze wolontariusza co najmniej 250 godzin w ciągu roku.

Karta ważna jest przez okres 3 lat i honorowana jest na terenie danego kraju związkowego. Podmioty, które udzielają zniżek wolontariuszom, robią to na zasadzie bezpłatnej współpracy

względem „Giełdy Wolontariatu”. Każdy wolontariusz posiada ubezpieczenie, ale z wolontariuszem nie podpisuje się umowy. „Giełda Wolontariatu” nie prowadzi żadnych rejestrów, np. liczby godzin przepracowanych przez danego wolontariusza, wszystko to opiera się na zaufaniu.

W Emden wolontariat skupia się głównie wokół takich obszarów jak: opieka nad dzieckiem, opieka nad osobą starszą, sport, ekologia, ochrona zwierząt, odrabianie lekcji. W strukturze osób angażujących się w działania wolontariatu dominują mężczyźni, gdyż kobiety bardziej angażują się w prace na rzecz rodziny. Mężczyźni częściej angażują się w obszarze sportu, kobiety - szkoły. Największą liczbę wolontariuszy stanowią osoby mające już rodziny, najmniej osoby w wieku 20-29 lat. Młodzi ludzie (14-19 lat) zazwyczaj angażują się w pracę na rzecz młodzieży, osoby po 20 r. ż. na rzecz osób starszych. Osoby 50-59 lata to wolontariusze zaangażowani w takich dziedzinach, jak religia czy sport.

Jedną z interesujących placówek, którą uczestnicy i uczestniczki wizyty studyjnej mieli okazję odwiedzić był „Kulturbunker”.

„Kulturbunker. Menschen treffen Kulturen” w Emden

„Kulturbunker. Menschen treffen Kulturen” („Bunkier kultury. Ludzie robią kulturę”), bo tak brzmi pełna nazwa tej instytucji kultury realizującej programy aktywizacyjno-integracyjne na rzecz lokalnej społeczności, powstał w roku 2004. W Dzielnicy Barenburg, stanowiącej jedną z dzielnic miasta Emden, brakowało obiektu, w którym społeczność dzielnicy mogłaby się organizować w celu rozwiązywania licznych problemów lokalnej społeczności, spędzać wspólnie czas, a przy tym obcować z kulturą.

Dzięki zaangażowaniu władz dzielnicy Barenburg w oparciu o program "Dzielnice ze specjalnymi potrzebami rozwoju - Miasto Społeczne", w murach dawnego bunkra, powstał „Kulturbunker”. „Bunkier Kultury” - jak już wcześniej wspomniałam – stanowi instytucję kultury, kierującą swoją ofertę do grup ze wszystkich warstw społecznych, etnicznych i grup wiekowych. Jest miejscem spotkań i komunikacji społeczności lokalnej. Budynek mieści w sobie m.in. sale konferencyjne, salę wielofunkcyjną (w której odbywają się np. kursy taneczne), następnie warsztat drewna i warsztat historyczny, salę komputerową, salę "Pamięci - bunkier nasz", jadalnię.

Od 01.01.2008 roku w „Kulturbunker” realizowany jest pięcioletni (do 31.12.2012 r.), ministerialny program „**Mehrgenerationenhaus Kulturbunger**” („**Dom Wielopokoleniowy**”). Corocznie na realizację programu otrzymuje się subwencję w wysokości 40 000 euro. Celem programu jest m.in.:

- wykorzystywanie potencjału wszystkich pokoleń,
- wspieranie spójność między pokoleniami,

- tworzenie sieci wspierania społeczeństwa obywatelskiego,

Kryteria programu „Dom Wielopokoleniowy” to m.in.:

- „włączenie” wszystkich 4 grup społecznych, czyli dzieci, młodzieży, dorosłych i osób starszych,
- stworzenie takiej oferty międzypokoleniowej, która będzie interesująca dla wszystkich grup,
- opieka nad dziećmi,
- odpowiednia domowa atmosfera.

Przy opracowywaniu oferty angażuje się też samą społeczność (np. w zajęciach pod nazwą „kuchnia świata” – gotują mieszkańcy dzielnicy pochodzący z różnych krajów), co pozwala poznać daną kulturę, sprzyja integracji grup (w szczególności migracyjnych) z lokalną społecznością. W ramach oferty „Domu Wielopokoleniowego” organizowane są zajęcia z malarstwa i rękodzielnictwa, zajęcia komputerowe, nauka języka niemieckiego, gimnastyka dla kobiet czy spotkania w kawiarni. Wytwory w ramach danych zajęć (np. rękodzielnictwa) są wielokrotnie przekazywane w formie upominków, np. dzieciom z biednych rodzin. W ofercie nie wszystkie zajęcia są bezpłatne (np. zajęcia komputerowe), jednak koszty ich są niewielkie. W ramach Domu organizuje się wiele imprez np. Międzynarodowy Dzień Kobiet, Dzień Sąsiada, które również służą integracji, nie tylko wielopokoleniowej, ale również międzykulturowej.

„Dom Wielopokoleniowy” jest również miejscem wymiany usług – tzn. oferuje się daną usługę za inną. W celu pozyskania uczestników do programu wykorzystywana jest prasa codzienna, ulotki, plakaty oraz sami uczestników. W ciągu tygodnia z oferty korzysta od 150 do 200 stałych „gości”. „Kulturbunker” współpracuje z różnymi podmiotami i wolontariuszami. Oferuje również swoje usługi na wolnym rynku, np. wynajmuje sale. Więcej informacji o „Kulturbunker. Menschen treffen Kulturen”: <http://www.kulturbunker-emden.de>.

Karolina Bachoń
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu